

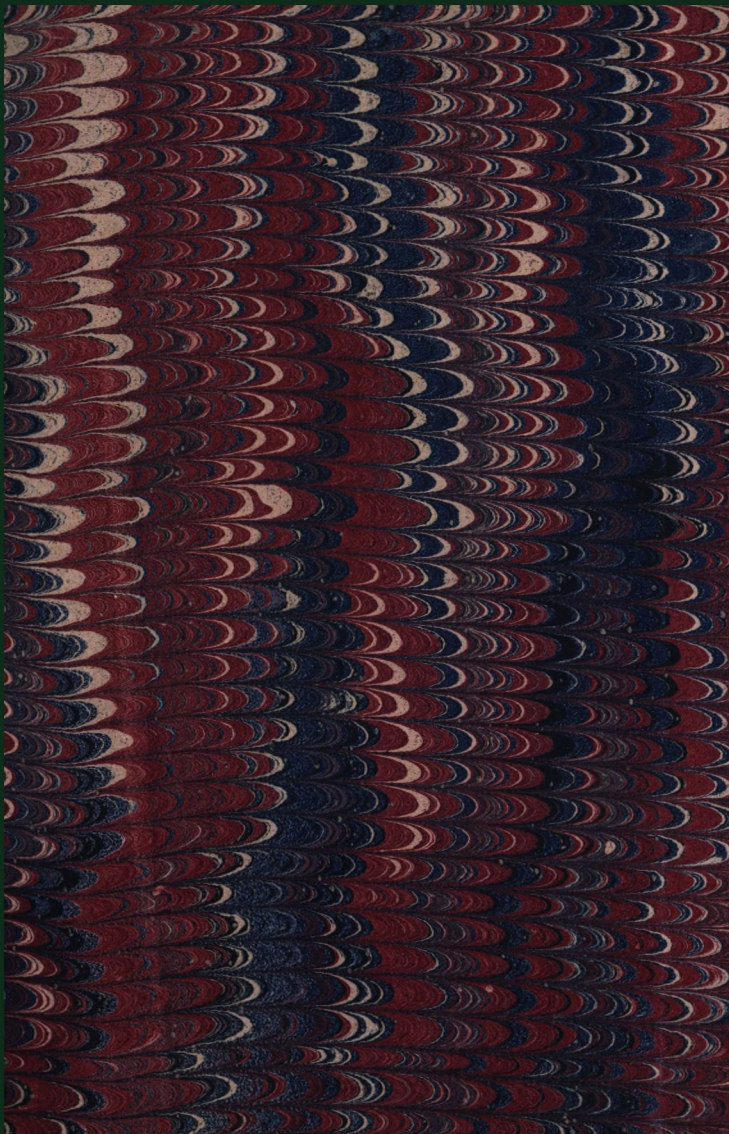
ARATÓ
GYULA.

Cseres Józsi
és
Boros Rózsi

DK

68

1895. év.

→ Ára 2 kr. ←

I. füzet.

Cseres Józsi és Boros Rózszi

szép históriája,

vagy:

Ki mint vet, úgy arat.

Irta és négy képpel is ellátta :

Arató Gyula.

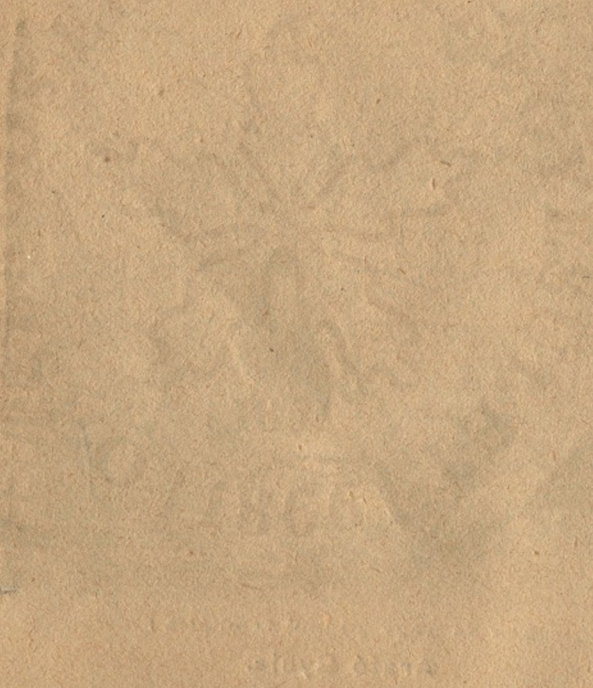
Nyomatott :

a „Pátria“ részvénytársaság könyvnyomdájában.

Magyar Jászi és Boros István

Magyar Jászi és Boros István

Magyar Jászi és Boros István

Alig ütötte fel tüzes fejét a nap az ég keleti oldalán a hegyek fölé, s már csak itt-ott lézengett egy-egy otthon feledett asszony vagy gyerekféle egész Bükkfaluban. A munkához fogható nép künn volt a mezőn, ott sürgött-forgott szorgalmasan.

Cseres Józsi, az öreg Cseres György gazda kisebbik fia is kün volna már régen a kaszások között, ha szive keserősége panaszra nem nyitotta volna a száját elindulása előtt.

Nem volt akkor már senki más a házban, csak ő meg az édes anyja. Kipanaszolkodhatta magát szive szerént.

Aligha kapott vigasztaló szót, mert félig haraggal, félig keserőséggel vetette nyakába a tarisznyszíjját, aztán egyet lóditott rajta, egyet ránditott a vállán s ezzel a szóval akart bucsut mondani anyjának:

— No hát én még se fordítok hátat a Rózsinak, mert bizony jobban szeret az engem, mint kigyelmetek, édes szüléim! Ha nem így lenne, nem akarhatnák, hogy elszakadjak tőle. Holtig keserőség lenne az élet nekem is meg Rózsinak is. Hát minek akarják ezt tenni velem kigyelmetek?

— Mondtam már Józsi — feleli Cseresné — apádat kérdezd, ha okát megtudni akarod. Rózsi, igaz, szegény, de dolgos lány, tudom. Magam szerént nem is bánnám, ha ma összekerülnétek. De apád Borosékat csak egy szóval emliteni se hallja szivesen. Isten a megmondhatója, mi gyűlölség van a lelkében ellenük. Ha kérdem, mi baja velük, szól is, nem is. Ha szól, kurta a mondása, csak annyi, hogy rossz fa rossz gyümölcsöt terem! Érted-e ezt Józsi?

— Nem értek belőle mákszemnyit se, csak annyit, hogy apámmal kell hát szembeszállanom azért a leányért.

— Ne tedd azt, Józsi fiam, ne tedd! — csitítja az anyja. — Tudod, kemény a feje apádnak, mit tehetsz ellenére, ha valamit akar!

— Hát ő mit tehet, ha mégis hűséges maradok Rózsához? Mit tehet, ha el akarom venni?

— Vigyázz Józsi! Vagy nem tagadhat-e ki apád s miből élnének meg akkor, szegényen?

— Igaz, miből élnénk meg? — Ezzel állnak elő ugy-e édes szüleim! Mintha nem lenne eszem is, kezem is, hogy velük a kenyeret megkeressem. Meggondoltam én azt már édes anyám!

— Józsi, Józsi, nyomoruság lesz neked a napszámos kenyér, ki jóhoz szoktál egész életedben.

— Nem napszámosnak szántam magamat. Kitanulom az erdősök iskoláját s lesz kenyerem akkor ugy, a mint van kenyeze a fenyőháti uraság erdőseinek! — feleli Józsi, aztán meg így folytatja tovább: — Édes anyám, ugy-e szeret engem kigyelined, meg hát, hiába tagadná, szereti Rózsit is. Vegye hát rá apámuramat, hogy engedjen el engem abba az iskolába. Ha majd látja apám, hogy magam kezével is megtudom keresni kettőnknek a kenyeret, talán meghajlik a szive Rózsi iránt. Azt hiszem, ugy is csak a szegénysége nem tetszik apámnak. Ha nem békül meg vele, akkor lesz legalább, miből a magam erején eltartsam Rózsit!

— Nem tudom fiam hamarjában, jó-e, rossz-e, a mit tőlem kívánsz, de lehet jó is belőle, akkor meg én tőled meg nem tagadok semmit. Hanem vigyázz, vigyázz Józsi; — semmi rosszat ne tégy, mert jó ember apád, de hát éppen azért a rosszat örökös haragjába veszi!

— Köszönöm, édes anyám. Nem akarok semmi

okot adni, hogy jóságát valamikor is megbánja miattam!

Aztán elmondta Józsi az anyjának, hol van olyan iskola, a hová készül, hogyan lehet oda jutni, meddig kell tanulni, a mint ezt a falu jegyzőjétől meg a szolgabírótól akárki megtudhatja.

Evvel aztán úgy a hogy megnyugodva neki vágott Józsi toronyiránt a széles mezőnek. Gyorsan szedte a lábát, hogy helyre üsse a késést, a mennyit a beszélgetés miatt késett; de még gyorsabban forgatta eszében a gondolatokat a körül, hogyan vehetné rá apja urát, hogy elengedje oda, hová olyan nagyon kívánczik.

Végre odajutott az okoskodásával, hogy majd csak ad az Isten valami módot rá, ha arra kerül a sor. Mert bizony jól utána gondolva maga is belátta, hogy apja urával, ha az nem akarja, se jó szóval, se furfangossággal ő nem boldogulna a maga erejéből.

*

Bükkfalu községben Cseres György gazda — a Józsi apja — volt a legjobb módu ember, s ő az még manapság is.

Szinte látom, a mint nagy kék keszkenőjével nagyokat töröl verejtékes homlokán, meg a mint serény munkában meg-megroppanó derekából kidöröglni szeretné vas erős markával az öregséget, a mi ellen nem igen akad orvosság a nyugováson kívül. Persze, György gazdának is jobb lenne már a nyugovás, ha tudna nyugodni. Dehogyan tud. Pitymallat már a tagon éri, s a hol munka akad, ott nem hiányzik egy minutára se a keze; utánna néz mindennek, s ha éppenséggel nem találna munkát a két kezének, hát akkor a két lábát fárasztja meg. El-

bieskérezik a szőlőn, a szántón, réteken; kinéz a legelőre, no meg az erdőbe is ám, kivált a mióta arra is jobban gondot kell viselni.

Akkor nap, a mikortól a históriámat kezdem, nem sokkal ebédelés után ott hagyta megint a házat s kiment a „Szakadékosba“, úgy egy jó fél-órányira a falutól. Istenverte egy marhalegelő volt ez a Szakadékos. Nem volt valami meredekes, de ha egy kicsit gömbölyűbb követ rugott meg a marha a teteje táján, legurult biz az egészen a Gyárfás Józsi szántójára, a melyik ott huzódott el éppen a legpuposabb domb lábánál. Eleget bosszankodott ezen Gyárfás gazda, kivált mikor nyár elején egy-egy zuhogós eső vékaszámra terítette vetésére meg a szomszédokéra a sárt meg a kavicsot.

Cseres gazdának se volt jobb sorsa odébb avval a darab földjével, a melyik, az igaz, úgy szállott rá jusképpen a felesége révén, de máskülönben jó erőben lévő föld lett volna, — ha meg nem járta volna az árkok vize csaknem minden esztendőben. Ezen a tájon a Szakadékos ugyancsak szakadékos volt. Mintha csak készpénzzel fizették volna, úgy hasogatta rá egymás után az árkokat az eső vize, a minek persze hogy könnyű volt a hegyről sebes futtában leszaladni, mikor csak egy bokrétára való bokor vagy fa sem volt az útjában. Ha aztán egyszer utat vágott a víz magának a porhanyós földbe, — haj! mintha csak dézsából öntötték volna a zavaros vizáradást. S aztán, mikor a víz leért a hegy lábáig, hova futott volna, ha nem a Cseres gazda öt holdjára, mikor az éppen útjába akadt. Friss szántásba, gyenge vetésbe árkot ásott; érő gabonát ledöntött a lábáról, s ha utóbb fel is kászolódtott ennek a szalmája, olyan volt biz az, mintha sárban fürdött volna. Nem is csuda, hiszen sok földet kellett a víznek kicsinyenkint leáztatni, leszakgatni, s a hátán a lapályosra lehor-

dani, hogy azok a több öles mély árkok bevágódjanak a hegy oldalába.

Hát, mondom, ide nézett ki Cseres gazda kora délután, mert tegnap hamarjában csunya égi háboru kerekedett a Szakadékos fölött, a mint az ugy junius derekán kéretlenül is előterem, s az ég csatornái méretlen mértékkel ontották a záport. Esett-e kár? Azt ment megnézni az öreg.

Hát csak összeecsapta a kezét a csufság láttára. Ott hevert az aratásra váró gabona rendenkint a sárban. Itt-ott csak a kalász szálkája bökte ki a hegyét az iszapból, a mi sujtásosan keresztül-kasul szabdalta a drága termést.

— Hej! Szakadékos, Szakadékos — kiáltotta nagy keserű szóval — de nagy gondot akasztottál már megint a nyakamba!

S azzal, mit is tehetett volna mást, sarkon fordult, s duruzsolva-dörmögve haza felé ballagott.

— Adjon Isten! — kiált rá egyszeriben Gyárfás gazda, ki szintén a földről került arra felé. — Hát ugy-e megint hiba esett!

— Az ám, az áldóját! — fele termésem oda! Hát honnan veszi magát, szomszéd? Talán kigyelmednek is van kára? Annak az örömére ment?

— No'iszen telhetik benne öröme annak, a kinek, de nem nekem. Ha trágya lenne az a sok kövecs, a mivel meghordták azok az átkozott árkok a földemet, több se kéne neki. — Azt gondolnám, egy uton mehetnénk, ha kigyelmed is haza felé tart; mert valami beszédem lenne kigyelmeddel.

— Szívesen hallanám már is, ha mondaná! De csak nem rossz ujság?

— A mint veszi az ember. Mikor a minap erre járt az alispán, — tudja, szomszéd, azzal az arany galléros urral, a kit erdőfelügyelőnek tisztelt a nótáriusunk, — igen szemügyre vették azt a Sza-

kadékost, s hát még, mikor ide a vármegye útjára kerültek, a mit a minap azon mód megrontott a vizár, a hogy az utkaparók betömték rajta a sok kátyut. Többször is összedugták a fejüket. — No, iszen ide is látszik ott az a nagy árok, a hol megálltak megint körülnézni. A gulyás éppen azon az oldalon terelte a barmot. Csak rá kiált ám az aranygalléres ur, hogy azt mondja: — Hé öreg, mikor esett legutoljára marha ebbe a feneketlen árokba? — Két hete annak, instállom. Azon mód ki is törött annak két lába. Cseres gazd'uramé volt az Isten adta, itt helyben vágta le a falu mészárosa. — Arra aztán megint cse-réltek egy pár szót, de csak azt vettem ki belőle, a mint az alispán fejcsóválva mondta: — Ejnye, ejnye, hogy ezek az emberek nem gondolnak a maguké-val . . . Pedig legalább annak a Cseresnek lehetne esze hozzá!

— Hogy mondja szomszéd? Mihöz lehetne eszem? — bökkenti közbe György gazda meghökölve.

— Az a szó már nem ért el a fülemig, de hát mondom, erről a Szakadékosról volt köztük a beszéd. — No, hanem Isten áldja meg, szomszéd, azt gondolom, hogy ha már erre járok, betekintek a szőlőmbe is egy kicsikét.

— Jó szerencsével járjon, szomszéd; én csak hazafelé veszem az utamat. — Így aztán elváltak s Cseres gazda nagy elgondolkodva rakosgatta előrébb a lábait, a fejét meg úgy lóggatta a mellére, mintha ugyancsak tele lenne gonddal. Volt is elég benne, s a legnagyobb köztük az, a mit a szomszéd beszéde oltott bele.

— Mi a fránya legyen hát ezzel a Szakadékos-sal? — morzsolgatja a fogai közt a szót. — Hát'iszen nem tarthatom minden árok elé a tenyeremet, hogy benne rekedjen a zápor leve? — Hogy a tinó bele-veszett — hát bizony kár érte; hogy a vármegye

utját megrontja a nekibolondult vizáradat — kár érte; kár a gabonáért is, amit elsöpört a tegnap, meg hogy Gyárfás szomszéd hajdinását másokéval együtt úgy meggazolta a vizhordta kavics. Hanem hát beragasztathom-e én flastrommal azokat a szakadékokat? S még azt mondják, maga az alispán mondja, hogy legalább nekem lehetne eszem hozzá! Aztán mihez? Talán ahoz, hogy a Jóska gyerek szavának álljak, oszt' nekitereljem a községet annak a sok szakadásnak s beültettessem? Az öregapám se látta legelőt fával beültetni? Az árkokból meg, — akár oda se rakjuk, úgy elhordja a víz, hirmondója se marad! Hej! Szakadékos, Szakadékos!

Igy zsörtölődött az öreg magában s ballagott, ballagott nagy lassan hazafelé. A kertnek került, a Hidegér partján, a minek a vize valahol bent a hegyek közt fakad s innen is onnan is gyarapodva a falu szélén kanyarog le a sik mezőnek. A tegnapi zápor zavaros levét már leadta, ki-kilocscesantva a partját szegélyező rétre meg kertekbe egy-egy csuf pocsolyát, — hanem most kristály megint a víz, ami benne folyik; csupa forrás vize!

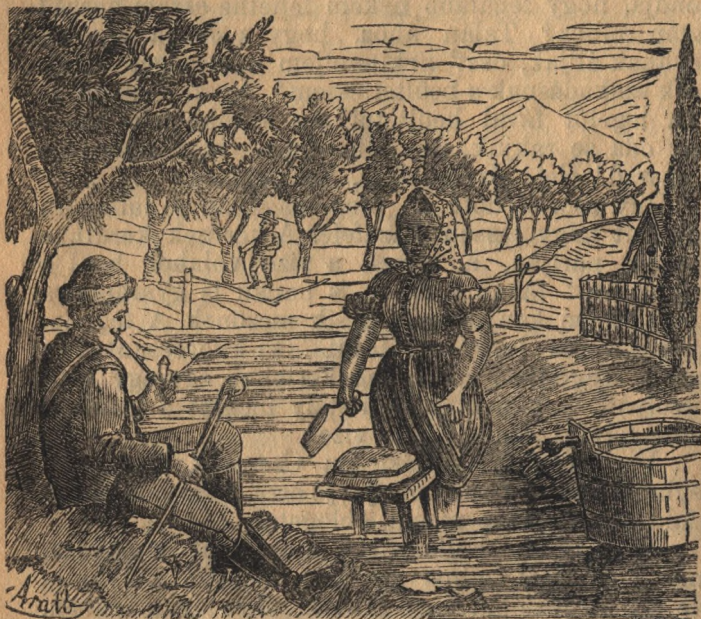
Vagy egy kőhajításnyira Cseresék kertaljától meglaposodik a patak partja; jó arra, hogy oda járjon a falu asszonynépe mosni, öblögetni.

Most is ide hallatszik a mosólapát zuhogása, amint egy fiatal, piros pozsgás leányzó sulykolja vele a mosnivalóját. Ugy látszik, nincs egymagában, mert a lapát zuhaja többször-többször elesenededik, s Rózsi — mert ő az, a szegény özvegy Borosné lánya, — oda-odahallgat a part felé, ahol meg — no ni csak — épen Józsi, Cseres gazda fiatalabbik fia hever a fa alatt.

— A bizony, Rózsi — szól megint a lányhoz — itt hagylak két esztendőre, de nem örökre. Kitanulom én azt az erdősoskolát, mint a pinty!

— Urhatnámságból teszed, ugy-e Józsi? Töri tenyeredet a kapa-kasza nyele! De isz' ugy sem ereszt apád! Te csak beszélsz.

— Nem ugy Rózsi; se azért nem teszem, mintha több akarnék lenni parasztnál, se azért, hogy ne legyen dógom. Lesz az ott is kedvem szerént.

A' bizony, Rózsi, itt hagylak két esztendőre

Te érted teszem, meg hát magamért is. Te kellesz csak, tudod, nékem feleségnek, pedig meglehet, hogy apám kitagad miattad. Ha nem is tenné, akkor se lenne maradásom a háznál. Nem nézne rád jó szemmel szegénységed miatt, az meg tövis lenne a lelkemen. Aztán van eszem hozzá, hogy tanuljak; az erdőt meg

te utánnad legjobb' szeretem. Benne cseperedtem fel gyerekből, benne szerettem csetleni-botlani, ha szerit tehettem, mindig; — aztán meg, mióta a szomszéd uraság oskolás erdőse annyi okos szót beszélt a két fülembbe, hogy' és miképen viseli gondját jóra való gazda az erdejének is, nemcsak szántójának, rétjének, — nines azóta, a ki kiverheti fejemből, hogy elmegyek arra az oskolára, ha szököm is érette hazulról.

— Értem, Józsi, de csak még is — talán jobblenne, ha itthon maradnál. Elszoktat a messzeség téged a mi falunktól, meg hát azoktól is, a kik benne laknak.

— Mond ki csak, hogy ugy-e tőled! Hát nem azt mondtam-e, hogy egyrészt teérted lesz az, ha elmegyek. Tudom, hogy *magamban* megélnék itthon, talán kevesebb gondnal. Aztán a jusból *ketten is* megélnénk, ami rám száll apámról, anyámról. Ugy ám, de mikor lesz az? — ne is adja Isten hosszú idő előtt. Hanem addig, addig, mi lenne veled is, velem is? — Mert semmi kenyérre el nem vehetnélek.

— Másként is sokára vehetnél, ha vennél. Előbb a katonaságot is ki kell szolgálnod, ugy-e?

— Amire ez is az is letelik, annyi esztendő az egyik kezéd ujján megszámlálhatsz. Epen öt esztendő!

— Sokfelé jársz addig, Józsi, sokat meglátsz, messze földön, hosszú öt esztendő alatt!

— De nem szebbet-jobbat náladnál, Rózsi!

— Gazdagabbat, valahány csak a szemedbe akad.

— Nem mondtam-e, hogy a magam jussát is szívesen odébb adom érted. Biztos kenyérnek más módját éretted keresem annyira!

— Hát igazán elmégy, Józsi?

— El én, Rózsi, ha Isten is úgy akarja!

— Hát az *apádnak* nem lesz szava hozzá, mi?

— dörrent közbe az öreg Cseres, a ki a Szakadékos-

ból épen az utolsó szóra ért a fiatalokhoz. — A terefere helyett pedig nem ártana inkább a kaszások után nézni!

— Onnan jövök egyenest, apámuram, csak egy pár szóra heveredtem a fübe. — Isten megáldjon Rózsi! — Mehetünk apám uram!

Ahogy megindultak lassu menéssel, nem állhatja meg az öreg, hogy le ne korholja a gyereket.

— Hallod-e csak Józsi, mi tere-ferélni valód van evvel a leánynyal. Látom, hogy huzódtok egymáshoz, — de mondom, hogy ne bolondítsátok egymást. Nem neked való, punktum! — Aztán hallottam, azon tanakodtatok, hogy erőst készülsz valahova. Miben jár az eszed, halljam.

Józsinak megvillant valami a fejében. Magában hálát adott az Istennek, hogy olyan hamar alkalmat szolgáltatott arra, hogy apjaurával az iskolára menés dolgában tisztába jöhessen. Gondolta, jó lesz ráterelni erre a beszédet. A többi aztán Isten segítségével majd magától jön.

— Hát bizony ugy van, édes apám! — feleli a kérdésre — szeretnék elmenni erdősnek!

— Csőszenek, Józsi? No ugyan nagyra vásik a fogad!

— Nem annak, apámuram, hanem iskolás erdősnek. Olyannak, mint a fenyőháti uraság erdőse.

— Persze, persze, most már iskolát is járnak az erdősök? Nem elég, hogy ránk irtak a vármegyétől, hogy keresnénk olyan erdőt magunknak, a ki, mit tudom én, micsoda vizsgát tett. Most már ez se elég, iskolát is járjon, kinek kedve van rá? Mintha bizony a Tüskés Péter, a ki csősze csak a falunak, vizsga hiján is meg nem tudná őrizni az erdőt. Mi?

— Tudja, a meddig tudja, meg a hogy tudja, — felel rá Józsi — de egyébhez se ért azontul. Pedig jó erdősnek máshoz is kell ám érteni, s hogy

többet ne mondjak, ugyanesak nem tudná Tüskés Péter bátyámuram a Szakadékoszt se ránczba szedni!

— Mi bajod neked megint avval az istenverte Szakadékosossal? — mondja boszusan az öreg.

— Nekem kevés, de annál több apámuramnak. A multkor egy tinó bánta meg, — a tegnapi zápor meg alighanem meghordta nyers földdel a rozst. De hiszen onnan ballag apám uram, tudhat róla!

— Tudok, bár ne tudnék, hogy az Isten verje meg azt az átkozott árkos legelőt! Hanem azon nem segít már senki emberfia, ha még annyi oskolát kitanult is. Nem hiszem én azt!

— Hiszem én, apámuram, eleget is mondom, hogy segíteni kéne. Most még annál hamarább, mert a multkoriban, mikor erre járt az alispán ur, igen megharagudott a vármegye utja miatt, amit a Szakadékos vizáradása épen akkortájtban annyira megromgyolt.

— Hát ezt teneked ki mondta — kérdi az öreg a kertkapunál a szóra visszahőkölve.

— A fenyőháti uraság erdősétől halottam a minap. Merthogy arra kerültek innét az urak, s ottan még mindig a Szakadékosról beszéltek. Az erdős, ki oskolában járt szintén, minden szavukat elmondta, s azután szótszóba öltve még abban is kitanitott, hogyan lehetne segíteni a bajon? Kérdeztem tőle, honnan lehet az, hogy azt a sok okosat, a mit beszélt, mind olyan jól tudja? Azt mondta, hogy mind ilyenek körül jár a tanítás az erdőörök oskolájában. Akkor erősödött meg bennem, hogy elmegyek oda én is — ha apámuram engedi.

— Hallod anyjuk? — mondja az: „adjon Isten — fogadj Isten“ után az öreg Cseres a feleségének, a ki elébük került a háztól. — Elkészülödik a fiad messzire?

— Az ám, apjuk, nekem már kibeszélte a vágyakozását. Ammondó volnék, ne tartóztassuk, ha

már annyira esekedik utánna. Az a háromszáz pengő, amit a két esztendőre fizetne kigyelmed az ennivaló-jáért, hálásért, meg mi egymás, csak előkerül.

— Hát aztán erdősnek szántad te ezt a gyereket?

— Más lehet ám, apjuk, az az oskolás erdős! Legalább a Győrfi szomszéd, aki csak épen most tette ki a lábát az udvarról, — a rostát kérte el holnapra, — azt beszéli, hogy a fenyőháti oskolás erdőt jobban megbecsüli az uraság, mint akármelyik majoros gazdáját.

— Nekem is azzal az erdőssel hozakodik elő. De halljam hát, okosat beszélt-e a Szakadékosról?

— Ami a rozsunkat tegnap ugy-e megint megcsufolta? — szól közbe az anyjuk.

— Meg ám édes anyám, — szól Józsi, — s nem is lesz másképen, míg azokat az árkokat be nem ültetjük. Ugy a mint a fenyőháti uraságnál is beültették már mind fűzfával meg akácza fával, azonképen ezzel a mellékeket is; a kövesebb oldalakat meg, hogy a kavics le ne gurulhasson, fenyőfával; a lapályosabb hajlatokat és a lapos helyeket tölgyfával. Ha így tennénk mink is, tíz esztendőt sem adok neki, hire sem lenne a kárnak a Szakadékos mentén!

— Elhordja plántádat a víz, lerágja a marha zsenge korában! — Ellenkedik az öreg.

— Nem azt — ha gondját viselik. Az árkokba sövényt kell fonni keresztben, az gátot vet a vízárnak; a domboldalon meg épségben marad a fa, ha nem terelik arra a marhát.

— De hát hová tereled máshová?

— Járjon a marha a legelő lankásabb oldalán, a hol nincs szakadék, meg a tetőn, a hol nem esett kár eddig se. Aztán ha megszorulnánk is egy kicsit legelőben, a meddig a fiatal ültetés felcseperedik, — azt gondolom sok kártól menekszünk meg ezzel.

— Van igaz abban, amit beszélsz, Józsi, — szól közbe az öreg Cseres, — de ki győzi meg erről a falu népét?

— Apám uram szavára sokan hajtanak, vesse utána magát!

— Csak tudnám, hogyan kezdjek bele! — dör mögi félszóval az öreg. — Mert bizony Isten, ez lehet az, amire azt mondta az alispán, hogy — legalább annak a Cseresnek lehetne hozzá esze! — Aztán meddig is tart az az iskola? — kérdi kis vártatva Józsitól.

— Két esztendeig, apámuram.

— Nem sok idő; de neked itthon kéne lenned segítségemre!

— Maguk is meggyőzik, ha tanácsot kapnak. Azt meg szívesen ad, ha kérnek tőle, a fenyőháti uraság erdőmestere; az erdős meg mindent megmutogat. Aztán én se szakadok el apámuraméktól egészen; irhatok levelet s abba bele irhatom, amire az iskolában rátanítanak.

Nagy gondolkodóbaesett az öreg a Józsi beszédére. Meghányta - vetette innen is onnan is a dolgot, míg elhatározta magát. Akkor aztán bicezentett egyet a fejével, nagyot koppantott botja végivel a földre s így szólt:

— Nahát, Isten neki, — belevágok! Megmutatom, hogy Cseresnek ehhez is van esze. Te meg hát eredj, ha már nincs maradhatásod, Isten hírével abba az iskolába! — Hanem aztán, mondom, szégyent ne hozz ottan az apád fejére!

*

Amire Cseres gazda egyszer azt mondta: belevágok, — abba bele is vágott. Hanem az a tusak, amibe ez egyszer belevágta a fejszójét, nem volt aféle hasadós fából; — vén fának csögös-bogos tusakját

pedig nem könnyű szertehasogatni. A falu népét szép szóval másra tanítani, mint ami tudás kire-kire még az öregapjáról öröködött átal, kemény dió volt Cseres gazda fogának, s bizony más ember fia hijába ropogtatta volna. De Cseres nem azért volt jó hírben még az alispán előtt is, hogy több észszel, mintsem erővel, meg itt-ott egy kis fifikával, ki ne szorítsa a jóra való tettet az embereiből.

Hanem mi tagadás benne, azzal a Szakadékossl majdhogy csütörtököt nem mondott Cseres gazda szándéka. Én magam, a ki jól ismerem a bükkfalusiakat gyerekkorom óta, egy mákszemnyit sem csodálkozom rajta. Csavargós utja volt az egész falu eszejárásának. Kaputos embertől kelletlenül vette a tanácsot, ha jó lett is aztán a vége. Ha meg vele egyszerű ember, valaki akár a faluban, akár valahol a szomszédságban arra vetemedett, hogy valami új módit kezdjen a gazdaság körül — persze az urak után, akik előbb látták annak a hasznát — hát majd hogy ki nem nézték vasvilla nézéssel, ha utjukban el nem kerülhették. Csak éppen Cseresgazdának köszönheti a falu tanítója is, hogy — ha jól emlékszem — két esztendővel ezelőtt meg nem agyabugyálták a meleghegyi szőlősgazdák, akiket valami gazdátlan szó-beszéd igen felháborított a szegény ellen. A tanító éppen abban fáradt, hogy a szőlőlevél-penész (peronoszpóra) miatt, csak úgy a czirok seprűjével kékgáliczos esőlet fröcsköljön a rozsdás levelekre, mikor lármával, szitkozódással ugyancsak zudultak oda felé az emberek. Szerencse, mondom, hogy ott volt éppen Cseres gazda, kit a kíváncsiság vitt a tanító szállójébe, s hát maga is fejcsóválgatva pillantgatott a mesterkedésre. Hitt is, nem is; hanem azért ugyancsak lehurrogatta a káromkodókat a bolond beszéd miatt, hogy — amint kiabálták az emberek, — meg lesz az a bor mé-

reggel mérgezve, a mi a kékgálicozás után terem a a venyigén. — No hát Meleghegyen abban az esztendőben csak a tanítónak lett leves szüretje, meg Cseres gazdának a szőlő egyik vágásában, amit a tanítóval próbálásképen meglocsoltatott; — a többi gazda szőlőjében pedig már a nyár derekán kezdett leperegni a levél. A mi nekik termett volna, lesült, s minden szeme akkora maradt, akár a farkassörét. Az idén már permetez, valahány szőlősgazda csak van a környéken, ha rozsdásodni látja a szőlőlevelet.

Mondom, hogy nehéz munkának ígérkezett a bükkfalusiak meggyőzése Cseres gazdának, de miként majd kiviláglik, még sem törött bele a bicskája. Hanem maga sem tagadhatná, hogy ebben igen a kezére járt neki a Józsi fia. Be is ösmerte ezt az öreg titokban, s azontul szinte magának is kedvére kezdett lenni a Józsi abbeli szándékoskodása, hogy elmegy: oskolában kitanulni az erdősséget.

Mást is forgatott azonban fejében az öreg. Minduntalan rajta kapta a gyereket, hogy a Borosné lánya körül tapossa a földet, s úgy gondolkozott, hogy jó lesz a Józsinak mihamarább utilaput kötni a talpára.

E közben multak a napok s megvirradt az is, a melyiken Józsinak el kellett hagyni a falut.

Fütl-fától elbucsuzott már Józsi; legutolsónak hagyta, kitől a legnehezebb volt a bucsu, Rózsit. Szinte meg is bánta nagy elkivánczozását, s ha nem rösteli magát, bizony még otthon ragad a faluban. Valami nehézség feküdt a szívére, a torka meg úgy-úgy összeszorul, hogy csak alig fér át rajta egy sóhajtása. Pedig ez mind még csak azért van, hogy annyi időn át messzeségre elszakadva kell élnie attól a a lánytól, a kinek a lelkéhez nőtt a magáé is; — hát még mikor keserű perczében megvillan eszé-

ben az a vétekesunya gondolat, hogy — hátha nem is igaz szivü a ragaszkodás, mit a Rózsi mutat; hátha mikor ő kiteszi lábát e faluból két egész esztendőre, majd egy más legény veti magát a lány után, a mit ma senki emberfia merni nem merne. Rózsi meg, — ki áll jól érte, hogy nem úgy lesz — enged a csalogató mézes szónak, s még utóbb kitagadja szivéből bizonyosért a bizonytalan! Ilyenkor ahogy átvillan eszén a gondolat, összefacsarodik a szive, ádáz harag néz ki a két szemén, ökölbe rándul öt uja, — hejh, de nagyot ütne, ha volna, kit üssön vas erős öklével!

Ezen mód kesereg ő most is, amint a harmatos fűvön nehéz lépésekkel lépked Borosék kertjének kerítése felé. Már a fakilincs után kotorász a keze, mikor az agáczifa sövény mögül fülébe verődik Rózsinak szomorú csendes nótázása:

. . . Ne menj el, ne hagyj itt,
Majd meglátod jobb lesz itt,
Magad ülsz az ölemben . . .

Csak betaszítja erre Józsi a rozszant kerítésajtót, — adjon Isten nélkül átkarolja a megrezzent leány darázs derekát, aztán csak néz, néz két szemével Rózsi két szemébe, mintha a jövőndőt akarná kinézni belőlük.

— Nótáddal is keserítesz engem, Rózsi!!

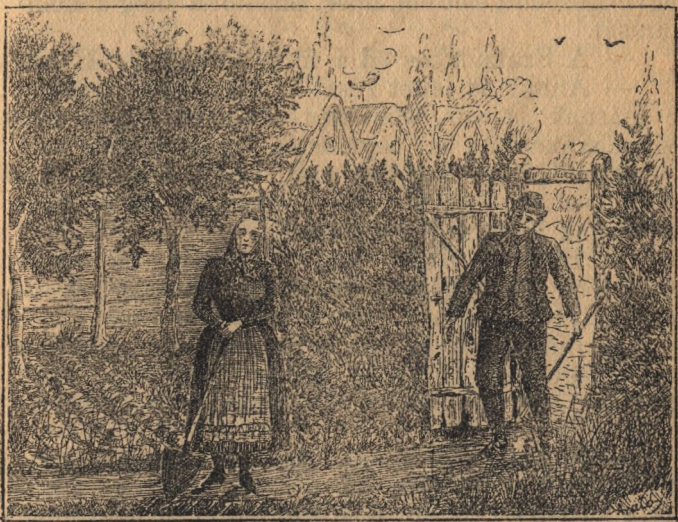
— Hát még mivel, Józsi. Nem én mentem bucsut venni hozzád; te vagy itt emiatt, ha emiatt jöttél. Te mész el. Te hagysz itt.

— Mondom, keserítesz! Mért teszed annyira nehézé a válás óráját? Tudod, hová megyek, tudod, hogy a mit cselekszem, kettőnk boldogulásáért lesz. Küldj inkább, ha szeretsz, nem hogy visszatartsz!

— Józsi, Józsi, kemény a szó, amit mondasz. Az Isten feléd fordította minden érzésemet, ne

kétségeskedjél te benne. De küldeni, Isten látja lelkemet, nem birlak. — Rád bízom, te tudod; menj, ha el kell menned. Nem tartalak vissza egy szóval se többé.

— Csak aztán nembánommal ne lásd a menésemet, Rózsi! Vársz-e vissza a messzeségből, vagy kiveri

Nótáddal is keserítesz engem, Rózsi!

még az emlékezést is valaki a fejedből, mire visszakerülök?

— Ne mondd tovább, nem érdekeltem, hogy ilyeneket vess a szememre. S hát mondd, mit is tegyek; — marasztalnálak, s azt mondd, mért nem küldelek; megnyugszom elmenésedben, akkor meg ez a rossz. Ne kérdezz inkább semmit, vagy ha kérdesz, felelj is helyettem, akkor tán megnyugszol.

— Igazad van, Rózsi, bocsásd is meg nekem, ha kemény szó esett ki a számon. De olyan egyszeri-

ben letelt az idő azóta, hogy először szoltam neked elmenésemről. Annyi felé kellett jártatni eszemet, meg a kezemnek is annyi dolga akadt, bizony nem értem rá beletörődni az elválásunkba.

— Soh se hittem, hogy elmégysz igazán. Gondoltam, nem enged el apád. — De aztán végtére megvilágosodott előttem, miért másította meg a nem-akarását.

— A Szakadékos adta meg a kedvét, Rózsi.

— Annak is lehet része benne, nem mondom. De másnak is van. Szívesen látja ám apád azt, hogy elszakadunk mi egymástól, ha most még nem is örökre. Hanem ő abban van, hogy ezzel a két esztendővel s utána a hárommal annak az örökkévalóságnak lesz meg a kezdete!

— Hallom, Rózsi, amit mondasz, de szinte nem értem. Mért lehetne apámuram halálig ellenséges szívvél hozzád? Gondolkodtam e felől én is, de van reménységem hozzá, majd csak kibékül a szegénységgeddel. Ha meg sehogyse kellesz neki, mondtam, azt se bánom. Itt hagyom a falut, de elveszlek így is.

— Gáncsot vet a szándékod elé, meglásd! — feleli a leány. Majd meg kis vártatra így toldja meg a szavát: — Lelkemen könnyitek a beszéddel, ha elmondom, honnan van apádnak ellenségessege. Tudod, Józsi, mert jól ismerted apámat, — kit Isten nyugasztaljon, — hogy mi rossz volt természetében. Váltig szerette volna erősen tartani magát, csak hogy nem tudta mellőzni a boritalt. Pedig egy-két pohár pityókossá tette. Kibicsaklott ilyenkor az esze rendesen. Goromba is volt, ámbátor józanon sem okosságában, sem békés viseletében nem volt hiányosság. Akkor este, emlékszel rá, mikor a pajtátok meg egy gabonaasztag a szérüskertetekben éjfél tájt leégett, apám, szegény, megint boros állapotban

jött haza a szőlőből, hol a bandzsál Rezi János nevenapját ülték meg ivással. Apád mért, mért se, kijött a Hidegér partjára, bár későre járt az idő. A kertkapu előtt ütdtek össze. Apád lekorholta apámat részegsége mián; apám gorombán felelt vissza. Szót szó követett; apámból a bor, apádból a jó szándék beszélt, ki nem egyezhettek. Egyszer csak apám — rossz szellem sughatta neki — káromló szóra fakad, hogy így meg úgy, ne gyámkodjék biz ő felette senki, s jó lesz Cseres gazdának is, ha nem veti keresztbe a lábát az ő utjában, mert bizony még feje fölé röpíti a „vörös kakast”. — Ejféléjt kigyuladt a pajtátok. Rémületes volt nekem a falu harangjának félrekondulása. Tudtam, hogy nem apám volt a bűnös, hisz én vezettem be a házba; de hallottam a szóváltást, amint apámra várakozásomban a pörre közelükbe siettem. Hallottam a fenyegetést is, azért rémültem meg. — Apám jóizűn aludt. Jobb lett volna-e, ha aludni hagyjuk, nem tudom. Felráztuk mámoros álmából. A nagy ijedtségben egyszeriben ráemlékezett a pörölésükre s kéztördelve szaladt a tűzhöz. — Kire gyanakodott volna apád, ha nem apámra. A nagy szorgolódás is, amit csalfaságnak nézett apámtól a tűz oltásánál, csak erősítette gyanakodását. Mondta is, mikor egyszer össze kerültek ketten a zsarátnok tövében: „Ugy-e Boros szomszéd, kigyelmednek szava teljesedett be! No majd számolásunk lesz ezért.” — — Nem lett számolása. Apám, Isten tudja mi érte, másodnap nem birt lábra állni; két hétig feküdt az ágyat. Két hétre rá eltemettük. Isten nyugasztalja alvó porában . . . Jó lelke volt apádnak, hogy a halálos betegnél nem kereskedett igazság után. Utóbb se gyanusította egy szóval se, — Isten áldja meg érte, — senki fia előtt Hanem tudom, apámra gyanakszik még ma is magában. Hogyan engedné hát a gyuj-

togató lányát háza belsejébe. S még hogy menyének fogadja!? — Nehéz sor ez, Józsi! Ha félek a végétől, te sem csodálhatod. . . .

Ahogy Rózsi tovább és tovább beszélt, úgy borult el a legény arcza mindig sötétebbre. Nagy gondolkodóba esett s jó sokára jött meg a szava azután is, mikor a lány már régen elhallgatott.

— Nagy sor ez, nehéz sor ez, bizony Rózsi, a miként te is mondtad — kezdi a beszédet, — Csak Isten jósága világosíthatja meg apád ártatlanságát, nem segíthet azon emberi hatalom. — Elnémul egy szempillantásig, de aztán mintha valami melegséget érezne a szíve tájékán, megcsillan a szeme, neki bátorodott hangon folytatja a beszédet. — Bár ne így volna, — mondja, — de ha már így van, hiába adnám busulásnak a fejemet amiatt, hogy az a szerencsétlenség közibünk fészkelődött. Hanem inkább megerősödik bennem a régi szándékom. Emberré teszem magamat, hogy magam lábán jár hassak egész életemen átál mások segítsége nélkül! Mert most is azt mondom, akár csak esküdném, te lész az én feleségem Rózsi, senki más nem lehet kerek e világon!

Könnybe lábbad e szóra a lány szeme, hanem boldogsága néz ki a könnyesepek közül, attól remeg a hangja is, a hogy Józsi mellére hajtja a fejét s csendes szólással szól: — a nagy Isten látja szándékomat, Józsi, kinek a jósága soha el ne hagyjon se téged se engem!

. . . Minek mondjam tovább, hogyan bucsuzott végkép el egymástól ez a két jó lélek, kiket, már én csak azt hiszem, az Isten is egymásnak teremtet!

Hogy azontul is még sokat trécelhettek, onnan tudom, mert bizony magasra hágott már a nap, mire Józsi megint haza került.

A jó Cseresné asszony addigra összekötötte már a batyut. Benne volt abban minden, a mi kellett.

Hat helyett nyolcz ing hófehér gyócsból, ugyanannyi rojtos szegélyű vászon gatyá, meg egy egész tuczat keszkenő, pedig a hivatalos levél szerint, — a mivel Józsinak értésére adták az ő instancziás folyamodására, hogy felvették az iskolára, — mindenféléből csak hatot-hatot kellett volna vinnie. Azonkívül már szint-ugy benne voltak a batyuban a külső ruhák, tiz pár csizmakapcza, meg egy pár jó erős bagaria csizma, valamennyi vadonat új állapotában.

Eljárt az idő valahogy délig, de senkinek se akart izleni az ebéd, pedig Cseresné asszony jó ételfélékkel kínálgatta menőfélben levő fiát. Még a beszéd sem esett jól, s az öreg Cseres se birta tovább a szót egy-egy köhintésnél, pedig azzal még csak köszörülte torkát a benne rekedt beszédhez. Azután kocsira ültek, s elhajtattak Bogárdra. Közben megjött a szava az öregeknek, s akkor meg vége sem akart szakadni a sok tanácsadásnak, a mivel Józsit az apja, de annál inkább az édes anyja utra-valóul ellátta. — Kevés vártatra nagyot fütttyentett a vasut előrobogó masinája; megjött az indulás ideje!

Még egy pár szó utolsónak, egy ölelés bucsuzónak, s Józsi felugrott a kocsiba, az aztán hamar elragadta apja anyja szeme elől, s estélig el is ért vele oda, hol az iskola van.

*

Jóra való ember volt az erdőőri iskolának igazgatója, Tátrai ur, meg az a fiatalabb ember is, a ki kezére járt néki a tanításban. Szigoruan megkívánták a rendet, mint akár csak katonáéknál, de jól bántak a fiukkal, a kik közt egynehány már a 25—30-adik esztendejét tiporta. Józsi lett azért a kezes tanítványuk, mert hát se a korai kelésre, se a könyvforgatásra biztatgatni soha se kellett, inkább

amiatt kellett egyszer-másszor eleinte meginteni, hogy ne bujja a könyvet a lefekvő órán tul.

— Látom — mondá szelid szóval az igazgatója — hogy kedved telik a tanulásban, de tarts mértéket mindenben. Az éjszakát az egészség pihenésül kívánja, akkor nyered vissza az erőt a másnapi fáradtságához. Aztán meg hát a sok a jóból is megárt!

Tátrai ur itt-ott beszédbe is eredt Józssival, ki egyszer aztán előhozakodott a maga falujával, annak sok bajával s úgy tudta mindezt értelmes szóval elébe adni Tátrai urnak, hogy az bizony a beszéd-ből Józsinak egész élete sorját is megösmeré. Mikor meg arra fordult a szó, miben törí fejét az öreg Cseres a Szakadékossal, nagy kíváncsin biztatá szóra Józsit, hogy hát mondja csak el, mit s hogyan művelt Cseres gazda, hogy a falut olyan nagy dologra vehette.

Mert ugy-e bizony én nem is mondtam el még, hogy mi minden történt Bükkfaluban aközben, a míg Józsi hazulról el nem származott. Nem esik azonban hiba emmián a tudásunkban, mert a mi s a hogyan történt, mind meghalljuk abból a beszélgetésből, mibe az iskola igazgatója Józssival beléereszkedett.

Elején kezdte Józsi, de addig már mi is tudjuk, mi történt, a mikor Cseres gazda Józsi biztatására rábuzdult a nagy elhatározásra a Szakadékos dolgában.

— Visszahőkölt apám első hallásra a nagy meréstől, — beszélte Józsi, — de aztán sorát ejtette a dolognak; hanem előbb elment tanácsért, pedig nem is máshoz, csak egyenest az alispán urhoz, kivel aztán kikovácsolták ketten, meg az erdőfelügyelő ur jó tanácsával, miként cselekedjék apám uram. Oszt' ugy esett meg a dolog, hogy az öreg bíró által tanácskozásra doboltatta össze a falu házhelyes gazdáit, kik a faluházában mind meg is jelentek.

Mikor már senki se hiányzott, kinek megjöttére számításunk volt, apám uram felemelte a hangját s ezen módon beszélt a gyülekezethez:

— Kedves atyámfiak! Összegyülekeztünk, hogy okos szót váltsunk egymással a község dolgában. Nem kerülgetem, miről leszzen a szó, csak emlékeztetem azokat, a kiket illet, hogy mikor csak a fölött tanácskodunk, mi szolgálhat a mi községünk üdvösségére, akkor Bükkfalu minden pógára meg szokta becsülni magát, s nem vet gáncsot a jóra való ügyekezetre.

Apró gyerek koruk óta ismerik kigyelmetek a Szakadékos, tudják hát, hogy a hatvanas évek elején annak a vármegye útjára dülő oldalán, meg aztán odébb a kavicsos lejtősségeken szintugy fák növekedtek, miképen akár a hegyháti, akár a gyertyámosi oldalakon, miket ma is erdőkép használunk. Akkoriban se Gyárfás szomszédom földje tájékának nem volt veszedelmére a mai kőfolyás, se a vízvájta árkok meg nem döntötték, ki nem mosták, el nem árasztották nyers föld iszapjával gabonáinkat, se annyi bosszuság nem volt a megyei uttal, aminek két-három puskalövésnyi hoszu kanyarodóját annyi-szor megtépi az árkok vizáradása. Nagyon elhibintottuk, eltévesztettük tehát a dolgot, hogy a Szakadékos ama hajlatairól levagdaltuk a fát is, meg a bokrot is, igaz azért, hogy a legelőnket, ami fölötte vagyon, megtágítsuk. Merthogy ime látják kigyelmetek, hogy mennyi kárunkat okozta a hajdani erdő lepusztítása.

Azóta, hogy se fagyókér nem kötözi együvé a föld göröngyeit, se bokor, se hullott leveles nem késlekedtetí a sebes eső vizének, meg a tavaszra megrokkant hó levének hirtelen leszaladását, mondok, azótátul fogva csufondárossá lett szemeink láttára a Szakadékosnak déli meg keleti hajlása, hanem akközben nem akarta észre venni senki se közölünk,

mig ime végtére kész veszedelemmé nőtt a nyakunkra.

— Annak akinek, de nekem se, — kiáltá közbe bandzsál Rezi József gazda ellenkedő hangon.

— Kigyelmednek is, József gazda — felelé neki apám, — nemcsak azért, mert a közös jószágban esett károsodás kinek-kinek kára, akinek jussa vagyon a közösben, hanem azért is, mert ha jól utánna gondolunk, a Hidegér vize is azótátul fogva rakoncátlankodik, amióta lepusztultak folyása mentében az erdők s attól fogva ad záporosőnek utánna oly piszok vizet, mióta a Szakadékos elárkosodott. Aztán nem kára-e kigyelmednek, meg egyebeknek is, hogy ha a Hidegér ilyen sebes esőzés idején a Szakadékos árkainak vizét ráönti a veteményes kertjére s a lapályosabb földön napokig, vagy egész hétig is megáll a víz, s megposhad alatta palánta, zöldség, levegő híján, mig ornan a napnak melege el nem páráztatja.

Ekép beszélt még többet is apám, hogy mindent megértessen valamennyiükkel, ügyes okosan leczáfolva majd ezt, majd a másik gazdát, a ki valamiben ellenkedőleg közbekiáltott az apám szavába.

— De arról nem szólt, ugy-e, apád — kérdi Tátrai ur Józsit, — hogy az elárkosodott földek maguk is veszendőbe mennek, azontul, hogy kárnak okozói !

— Nem volt feledség erről sem, mert épen ezzel az igazsággal ingatta meg a földet végkép a másik pártiak lába alatt, mondván: — Ha Péter a Páltól, vagy a szomszéd község a mi határunkból csak egy darabka földet is elszánt vagy elkertől, pör támad ebből mindig, — pedig ugy-e a föld haszna ilyenkor csak egyik kézből a másikba megy átál. Hanem mi lesz utoljára a Szakadékossal? Az árkok évről-évre szélesednek, a záporoső elszántja a községnek azon

tájbeli egész legelőjét, pedig úgy, hogy abból senki-nek se leszen haszna, hanem csak kára, mint abban immár mindannyian, kik itt volnánk, egy lélekkel megegyeztünk. Hát, ha foglalás miatt perbe tudunk szállani a szomszédal, ne szálljunk-e perbe, ha tudunk, a vízzel, mikor a lábunk alól, szemünk láttára hordja el a falu földjét?

— Igaza van! De jól beszél Cseres gazda! He-lyesen vagyon, — kiabálták az emberek, hanem a mint megint csöndesség lőn, felemelkedett ám a bandzsál Rezi József gazda, s im eképen szólott: — Én is ammondó vagyok, hogy jól beszél Cseres gazda s bár még nem lehet rajtam a szólás sora, engedel-mükkel felállottam, de csak annyit akarok mondani, hogy Cseres gazda engem is egészen megvett az igaz sza-vával, meg az okos esze járásával. De hát ez még mind nem lenne elég, ha meg nem mondaná ne-künk, hogyan és miképen segíthetnénk a nyilván-valólag nagy bajunkon?

— Arról akartam immár beszélni, — felelte apámuram, — mert igazsága van József gazdának, mit ér a betegségnek ösmérete, ha az orvosságát nem tudjuk, hogy milegyen? Hanem a mi bajunkról tudjuk, miből támadt, merthogy a fának, bokornak kivagdalá-sából támadott az; könnyü tehát az orvosság meg-találása, a mi nem lehet más, mint fával beültetni s bebokrosítani megint, ami arra való!

— No de úgy-e felzudult erre a gyűlés? — kérdi Tátrai ur Józsitól.

— Nem is olyan nagyon, — feleli ő, — mert nem késlekedett apámuram abbeli felvilágosításával, hogy a mennyit a Szakadékos szélein megint erdővé csinál a község, majd a vármegye a másik felől, hol emiatt kártól nem kell aggódni, az erdőből hozzá enged hasítani a legelőhöz. Azóta ezt meg is folya-modta a község.

— Talán csináltak is már valamit, — kérdi Tátrai ur.

— Nem maradtunk restek, hanem azon mód hozzá fogtunk. Sövényt fontunk vesszőből az árkok fenekén, keresztben 40—50 vagy 100—200 lépésre, amint a hajlás nagyobb vagy kisebb vala. Az árkok peremét,

ahol csak lógott a part, leszakasztottuk, hogy utóbb bajt ne csináljon. A szélére meg magába az árkokba is hol ákáczt, hol nyárfát, hol fűzfát ültettünk meg dugványoztunk a szerént, amint a föld meg a hely ezt vagy azt a fát kívánta. Aztán a Szakadékoshoz közel van egy darab parlagföldje a községnek, azt fapalánta nevelésre szántuk s már fel is szántottuk, körül is kerteltük. Tavasszal famagot is vetnek majd beléje.

— No, de mondd már meg azt is, Józsi fiam — szól a gyerekekhez Tátrai ur jóságos hangon, — ki tanított rá mindezekre benneteket, téged apáddal együtt?

— Innen is onnan is kaptuk hozzá a jó tanácsot. Sok tanulságot nyertünk abból a levélből, amit az erdőfelügyelő ur irt kegyesen apámuramnak, de igen a kezünkre járt a fenyőhádi uraság erdősse is, ki egyszer-másszor átballagott hozzánk, hogy a miket szóval megmondott nekem, meg is mutassa, hogyan kell azt megtenni. Meg hát oda adta elolvasásra az „Erdőőr“ czimű könyvét, a miből a sok tanulságot ő már kitanulá, s a miket most itt az iskolában, látom, nekem is mind ki kell tanulnom. — Így aztán hozzá kezdhettünk a munkához.

Gondolt egyet Józsi beszédére Tátrai ur, aztán így szólt hozzá barátságos hangon:

— No Józsi, kiértettem a beszédedből, hogy jóra való nép van a falutokban, s hozzá nagy szerencse, hogy derék emberek vezetik ügyes-bajos dolgát. Adok hát neked most valami tanácsot, amit könnyen megfogadhattok, akkor aztán nem csak hasznát látjátok a jó szándékotoknak, hanem a tisztességből is kijuthat szépen a részetek.

Mert látod, úgy van a dolog, hogy a földmivelési minister ur aképen gondolkodik, hogy ha akárki olyanféle erdőtlen kopár földet, milyen a ti Szakadékok is, fával beültet, ilyen cselekedet által nem csak magának, nemcsak szomszédjainak, hanem az egész országnak hasznára van, s azért megérdemli, hogy jó tetteinek nagyobb jutalmát is lássa. Évről évre kioszt a minister ur az arra érdemeseknek 6 ilyen jutalmat. Lásd, Józsi, ti is remélhetitek, hogy valamelyik jutalmat elnyeritek, mert 10 katasztrális holdnál bizonyára több lesz az ültetés. Ha még 25 holdat is elérne, a legnagyobbhoz is

reménykedhettek. Hát én azt gondolnám, az ünnepek alatt lesz időd hozzá, ird meg szegről-végre apádnak, mitévők legyenek, úgy, amint én azt neked majd elmondom.

Józsi úgy cselekedett, megirta értelmes szóval apjának mindazt, a mit az igazgató urtól hallott.

*

Nagy örömeére esett a levél minden szava az öreg Cseres gazdának, ki ahogy azt maga hangos szóval előolvasta a háznépének, meg a vendégségnek, — mivelhogy disznótor volt éppen Cseresék házánál, — nem tarthatta magában a szót, hogy ki ne mondja.

— Az a szokás mondás, nem-e, édes atyámfia, hogy a cigány dicséri a maga lovát. Hanem én nem cigánykodásból mondom, hogy nagy gyönyörűségem telik Józsi fiamban, minthogy a miként mindnyájan kiértjük a levélben írottak értelméből, komolyságokban fárasztja eszt; és a mellett hogy szívére veszi a község dolgait, nem hiányos benne a gyermekhez illendő háladatosság sem szülő apja és anyja erányában. De mivel nemcsak a község érdemes öreg biráját, meg az írásos dolgokban járatos nótárius urat tisztelhetem vendéglátó hajlékomban, hanem a község előljáróságának majdnem minden tagját itt láthatom a vendégseregben, azt gondolnám, hogy tüstént szóvá tehetjük, a mit Józsi fiam a község jó híre kedvéért velünk megcselekedtetni szeretne. Immár úgy is elkészültünk minden étékfélével, amivel anyjukom előhozakodhatott. De neked Ferkó fiam, ha már káplárképen kerültél vissza a katonaságtól, gondod legyen, hogy hát borban ne legyen semmi hiányosságunk.

— Számból vette ki Cseres gazd'uram a szót — mondá erre az öregbiró, — már hogy tudniillik nem

a borított illetőleg, miben egyébiránt ellenkezősem nincsen, hanem azokra nézve, amik Józsi öcsém becsülni való írásában vannak. Azt tartom én is, hogy ezeket mindjárt melegében latra vessük. Mert ha akármelyik jutalomban is leszen része községünknek, nagy tisztességünkre leszen, mivelhogy, miként hallottuk, e jutalmak után versengés támadhat bárhol az ország egyik szélétől a másikig.

— Helyeslem bíró uram vélekedését — szól közbe a jegyző — s mivelhogy a tennivalóból nem sok pénzteher lesz viselendő, legjobb lenne elhatározni, hogy ne várjunk a beültetéssel tovább, hanem már tavasszal hozzá kezdjük.

— A fapalántát, a mi kell, bevásárljuk a fenyőháti uraságtól — mondja Cseres gazda — a költség fertályát a község helyett a magam zsebéből adom hozzá!

— No de már akkor csak mi adjuk össze a többi? — kiáltja közbe Márton Ferencz esküdt a gazdákhoz fordulva.

— Ugy leszen, szomszéd — feleli Göndöcs János — a munkát meg ki fuvarban, ki a keze munkájával lerobotolja közakarattal, ki-ki a jómódusága szerint; — csak legyen, a ki megmutassa.

— Megteszi azt nekem ezentul is a fenyőháti uraság erdőse — mondja Cseres gazda — mivelhogy jó pajtáságba keveredett Józsival, s eddig is szívesen volt segítségünkre.

— Hanem kárba megy eképpen a munka, a mivel eddig elláttuk a kertet a Szakadékos mellett? — bökkenti közbe Rezi József gazda, ki eddig csak borított után nyitotta ki a száját. — Ha már veszszük a fapalántát, mire való lenne olyant természeteni is.

— Ugy beszél, szomszéd — pirit rá az öregbíró — mintha nem is hallotta volna a Józsi öcsém

leveléből, hogy — a palántás kertet pedig el ne hanyagoljuk, mert ha az első ültetésünk valami ok mián be nem vágna, jó lesz, ha a ritkás helyeknek, foltoknak kipótolására már nem szorulunk másnak a palántájára.

— De még, ha jól hallott a fülem, — teszi hozzá Gyárfás gazda — az is benne van a Józsi levelében, hogy ha pótolásra nem kéne mind a palánta a Szakadékosba, nem vesz kárba mégse, ha az erdő fiatalosainak hézagosaiba ültetjük. Így hát tisztában vagyunk ezzel is.

— A folyamodást vagy akarom mondani az ültetésnek bejelentését pedig — mondja megint az öreg bíró — annak rendje-módja szerint megcsinálja majd a jegyző ur, ha sora jön.

— No, no, bíró uram, mondjuk ki csak nyilvánvalóan — igazítja ki a szót Cseres gazda — hogy majd csak úgy, ha sikerét látjuk a szándékoskodásunknak; amit hogy megadjon az Isten s azt mindnyájan jó kedvben és egészségségben megérhessük, mondok, erre innánk egyet!

Hát bizony így, Cseres gazdáék vendégmarasztaló asztala mellett, jókedvű borozgatás közben békességes szóval határoztak a falu több egyéb dolgai felett is. Persze itt csak jól meghányták-vetették a dolgok sorát, hogy majd mikor a községházánál megint szóba kerül valami már kész szóval állhassanak a többi ember elé.

Annyi bizonyos, hogy a Szakadékos miatt is volt még egy kis csete-paté, mert hát ez így szokott lenni.

De hogy mire mehettek, s mit hogyan valósítottak megöklémék, bizony én szemmel nem kísérhettem, mert-hogy azon a télen, mikor e fölött tanácskodtak, elszármaztam Bükkfalu tájékáról.

Innen-onnan öt esztendő is letelt addig, mikor Bükkfalunak, az én szülőfalumnak a vidékére vissza-kerültem. Hányt-vetett ez alatt a sors ide-oda, a mint az a magamfajta irástudó emberrel történni szokott, a kinek a mindennapi kenyerét a tudománya után kell megkeresnie. Ma itt, holnap ott él, míg valahol végre megtelepedhetik.

Hej, egészen másképpen van ez a földműves embernél. Ha valakinek csak egy pár holdja van is valahol, nem kívánczik az odább, hanem szép csendesen eléldégél a maga birtokán. Csak gondja legyen a földjére, marhájára, s ne sajnálja tőlük a munkát, fáradságot, megadják azok az Isten segítségével mindig a mindennapi kenyeret.

Én magam is, — a ki ezt a históriát leírtam, — ilyen életet kívántam magamnak. Hanem hát másképpen történt velem. Apám, anyám kora árvaságra hagytak; akkor aztán magához vett az anyai nagybátyám, a ki most is plébánus Bükkfaluban, ő aztán a kis birtokunkat eladta, hogy az árán majd embert neveltet belőlem.

Hát'iszen nem mondom éppen, hogy rosszul cselekedett; mert úgy kitaníttatott, hogy most az eszem, meg a tudományom után urasan megélek. De hiába ma is mindig visszakivánczozom oda, a hol születtem. Ugy érzem, hogy én csak ott lennék igazán megelégedett az eke szarva mellett, s az én kis falumban lennék csak otthon igazán.

No de, ha egyszer-másszor a plébános nagybátyám itt a városban meg-meglátogatott, nem is győztem ám eleget kérdezősködni a bükkfalusiakról. Hogy hogyan megy a dolga ennek is, annak is? Mit csinál az öreg Cseres gazda? Hát a nagyobbik fia hogyan vezeti a gazdaságot, nem feleségesedett-e már meg? Hát a Józsi öcsém hol jár, mi hirt halani róla? Meg a Rózsi? Nem ment-e azóta férjhez,

a mit ugyan nem igen tudnák elhinni! No meg a bandzsál Rezi bácsi felöntöget-e néha napján a garatra ma is? — Alig tud a bátya felelni, annyit kérdek tőle.

A Józsival úgy lett, amint akár előre is megjósoltam volna. A két esztendő alatt szépen kijárta az erdőőrök iskoláját, még pedig legjobban valamennyi pajtása között. Mikor nagy dicsérettel haza eresztették, át is üzent neki a fenyőháti uraság, hogy ha kedve van oda menni, felfogadja akár-melyik napon jó fizetéssel.

Hanem hát Józsi most még nem mehetett, mert előbb el kellett mennie három esztendőre katonáskodni.

Jól körül se nézhetett, olyan kis ideig lehetett otthon. Csak épen beszólt ehhez is, ahoz is, persze legelőször Borosné asszonyhoz, hogy a Rózsit lássa.

Nem lehetett semmi panasza a lányra, de' iszen nem is panaszkodni ment hozzá, hanem hogy édes szóval, meleg szeretettel felfrissítse Rózsinak hozzá való hü ragaszkodását. Mert hát bizony egy kis megpróbáltatáson Rózsinak is át kellett mennie.

Alig hogy kitette a lábát Józsi két év előtt a faluból, mindjárt akadt legény, nem is egy, aki szeretne volna elfordítani a leány fejét. Egyik jómódu volt, azzal csalogatta. A másik jó dolgos ember, a ki mellett szintén nem nyomoruság az asszony élete — amint Borosné is mondta leányának, mikor a kérők egyszerre csak betoppantak szegényes házukba.

Hanem a Rózsi nem hajtott a szóra. Csak azt mondta mindig, hogy — talán jövőre, vagy két esztendőre. Hogy nem akar ő ilyen fiatalon férjhez menni. Magában meg azt gondolta, hogy megverné az Isten bizonyosan, ha Józsinak fogadott hűségét megszegné. Meglehet ugyan, hogy Józsi nem váltja be régi fogadását, de erre a *meglehet*-re neki gondolnia sem

szabad soha. De meg a szive sem engedi, hogy ilyenre gondoljon.

Hát persze így Józsinnak gyönyörűség volt a találkozás, s most már az elbucsuzás sem esett olyan keservesen, mint két esztendeje — először. Hűséges szívet hagy itthon, biztos lehetett benne.

Könnyű szívvvel ment el katonának, s az a három esztendő, ameddig távolt volt, olyan hamar eltelt, mintha csak röpillt volna az idő.

Már egy vagy két hónapja haza került a katonaságból, mikor nekem azon a vidéken egy kis dolgom akadt.

Az utam a Szakadékos alatt huzódó vármegyei uton vezetett keresztül. Csak elbámészkodtam, mi csuda dolgot cselekedtek azok az emberek. Azt hittem eleinte, hogy rosszul látóvá lettem, de hiába dörzsöltem a szememet, csak egy fia csupasz árkot se láthattam. Volt valami sötétes sujtás itt is ott is a domboldalokon, amint messziről kivettem, de az mind olyan zöldesbe, sárgásba játszott a szemem előtt. Mondtam is a kocsisomnak amint közeledtünk: — Ferke te! a Szakadékosnál oszt' megállunk egy szempillantásra!

— Cseres-dombja annak már a neve, instálom — feleli Ferencz, ki a szomszéd faluból való volt.

— Az e? Aztán mióta bérálták erre?

— Amióta érdemetlenné vált a régebbi nevére. Nincs azon már, instálom, szakadék, csak fia se, mit annak lehetne mondani! Be van, a mi volt, fásítva egy szálíg!

— Hát aztán ki bérálta el amarra a névre?

— Ha jól tudom, azok az urak, kik a minapában idejöttek az ültetések megvizsgálására. Ugy hallottam, hogy a minister küldte ide is őket. Váltig dicsérték a fásítást, akárkinek kezemunkája lenne, s mikor észbe vették, hogy Cseres György volna az, a bükk-

falusi öreg bíró, ha ösmeri a tekintetes ur, mondok, a mint meghallották, hogy az ő kezének meg az okosságának a nyoma látszik az egészen, hát az egyik ur egyszeriben készen volt vele, hogy legyen hát akkor Cseres-dombja a neve a Szakadékosnak.

— Hát, most Cseres gazda az öreg bíró? — kérdeztem Ferencztől, mintha ezt sem tudtam volna.

— Már két esztendőtl az. A Józsi fia meg most ősszel lett az erdőssük. De van is rend Cseres György bíró alatt, de nagy, a községben. — Hahó, — hahó! Itt is volnánk, ha le akar szállni a tekintetes ur!

Hát bizony azért, a mit láthattam, érdemes volt lelépni a kocsiról. Ami messziről sárgás-zöld sujtásnak tűnt a szemembe, egy-egy árok, vízvájta árok volt, de milyen állapotban?! A fenekén elbokrosodottan sűrű vesszőjü füzfa, az oldalán meg a peremén szinte szőlőkarónak is elég vastag akáczafa diszlett, közben meg buján verődött fel a fű, meg egyéb ilyen-olyan gazféle növény. No ezek ugyancsak dolgot adhatnak akármiféle vizáradatnak. Nem is hiszem, hogy szaladva tudna áttörni a víz ennyi akadék között. A partot meg szemlátomást támogatja az a sok akáczafa, le nem tud abból omlani talán egy szakajtóra, vékára való föld se egy csomóban.

Amint így nézelődöm, hát csak meglátom ám Cseres Józsit, aki puskával a vállán bujkálódik felém az árok mélyéről.

— Adj' Isten jó napot, — kiáltok rá, hogy észre vegyen. — Emlékszel-e még rám Józsi öcsém?

— Adjon Isten a tekintetes urnak is — feleli Józsi, aki első pillantásra rám ismert s hamarjában hozzám igyekezett. — Hej, de régen is láttam a tekintetes urat.

— Éppen öt esztendeje annak Józsi. De megbajuszosodtál azóta, szinte Józsefnek szólitanálak.

— A tekintetes uron nem hagyta nyomát az idő, most is fiatalosnak látom.

— Hát bizony az én koromban ideig-óráig megállapodik az ember a külsejére nézve. Munkátokat bámulom, Józsi. Add ide csak a kezedet, hadd parolázzak veled, mert megérdemlitek apáddal együtt akárki dicséretét!

— Köszönöm a szives szót. Apámuramnak az érdeme, nem veszek magamra semmit belőle.

— No-no, Józsi, tudod-é, hogy szemérmes kóduznak üres a tarisznyája!

— Hej, de jó, hogy eszembe juttatta, — kiált fel Józsi, s csak előszedi ám a maga tarisznyájából a csutorát, kitekeri a nyakát, s felém kínálja. — Ha meg nem sértem vele a tekintetes urat. Harmadévi termés a meleghegyi szőlőnkéből. Nem lesz ártalmas vele leöblíteni az ut porát!

— Jó lesz biz az! — mondom. — Hát a Rózsi egészségére!

Csak elborul ám erre a szóra a Józsi orczája, a szemeközében meg olyan két ráncz vágódott a homlokára, hogy ha nagyot akarnék mondani, a Szakadékos egyik régi vizmosta árkához hasonlitanám.

— No, mi rossz esett veletek, csak nem lett hűtelen hozzád? — kérdém jószívű kíváncsisággal.

— Nincs annál hűségesebb, áldottabb teremtes hetedhét országom, tekintetes uram!

— Hát akkor mért fintorgatod el az orczádat, akár csak vadalmába haraptál volna?

— Jóakaróm volt mindig a tekintetes ur, hát nem rejtegetem előtte a bajunkat. Apámuram nem akarja, hogy Rózsit elvegyem. Emlékezhetik rá a tekintetes ur, mert akkor még itt lakott a falunkban, hogy egyszer éjszaka idején leégett az apám pajtája, egy gabona-asztaggal együtt. Apámuram még ma nap is a Rózsi megboldogult apjára veti a gyanut

a tüzeset miatt, pedig Isten a tudója, hogy nem ő volt a tettes. De hát ki győződtetné meg másról?

— Bizony nehéz dolog az, Józsi — felelém. — De hát nincs senki se, akire gyanakodhatnátok?

— Váltig törtem rajta a fejemet azóta mindig, de senki sem jutott eszembe. Igaz, hogy volt az

A Rózi egészségére!

időben egy gonoszságra hajlandó ember a faluban; majd ennél, majd annál a gazdánál béreskedett; egy időn át legutolján csordás képpen a községet is szolgálta; de az több mint egy fertályesztendővel a tüzeset előtt elszármazott a vidékről. Ugy szólt a hire, hogy futó betyár lett belőle.

— Az ilyen ember sok minden gazságra vete-medhetik. No, de ha már róla beszélünk, mond csak, lehetett haragosa az apádnak?

— Lenni lehetett, de csak igaztalanul, mert apám ok nélkül nem cselekszik rosszul senkivel. Arra emlékezem, hogy apámuram szavának is sok része volt abban, hogy a község mint csordást elbocsátotta a szolgálatából, mert hogy sok gonosz-ságot vitt végbe. Ugy volt az, hogy ha valakinek a vidéken disznója, birkája elkallódott, tüstént a Göre Pistánál keresték.

— Göre Pistánál!? — mondom utána akaratlanul. — Hol is hallottam én erről az emberről? Pedig nem régiben hallottam róla! Bizony nem jut az eszembe. — De meg mit is érnénk vele, ha eszembe jutna. — Baj, baj bizony, hogy apád úgy megbicsakolta magát.

— Baj bizony, mert én nem tudok élni Rózsi nélkül. Inkább itt hagyom a falut, de tőle el nem szakadok.

— Igazad lehet Józsi, hiszen most már megélhetsz a magad szolgálata után, ha elmégy valahá.

— Már is elmentem volna, de én Istenem, nehezemre esnék, itt hagyni haraggal a szülei házat. Csak ez tartóztat; a békességért még várok, szenvedek egy kicsit. Tán a jó Isten jóra fordítja sorsomat.

— No ne busuld azért el annyira magadat, Józsi öcsém — vigasztalom a legényt. — Nekem mintha sugná valami, hogy boldogok lesztek ti nem is nagysokára. Adja az Isten, hiszen megérdemled.

— Adná Isten!

Evvel aztán elbucsuztam Józsitól, felültem a kocsira s elhajtattam.

Ráértem az utazás alatt utánna gondolni azoknak, a miket Józsival beszéltünk. De még két-három hét múlva is majdnem minden szó megcsendült újra meg újra a fülemben.

Egyszer aztán eszembe jutott az is, hogy hol

hallottam annak a betyár Göre Pistának a nevét emlegetni. Ugy volt a dolog, hogy szüretkor a görbői erdőben kiraboltak egy szerencsétlen kalapost, ki éjszaka idején ment hazafelé kocsin Szilvásról, hol aznap országos vásárt tartottak. Az utonállókat másnapra elfogták a csendőrök. Ezeknek a gonosz embereknek volt a vezére Göre Pista, akit szemem láttára vittek a csendőrök vasba verve a vármegye börtönébe.

— Hogyan is nem jutott ez eddig eszembe? No de most aztán nem is késlekedtem ám tovább, hanem utánna jártam a dolognak. Egy szavamra megint vallatóra vették a gonoszt. Hamar megtudtam, a mennyit tudni akartam s az éppen elég volt nekem arra, hogy befogassak, kocsira üljek, s magam vigyem meg a hirt a Cseres-familiának. Már én csak szeretem, ha örömet szerezhetek akárki ember fiának. No most meg pláne két ember boldogságáról volt szó.

Amint megérkeztem Bükkfaluba, nem is késtem soká, mindjárt benyitottam Cseresék portájára.

— Ithon-e a gazda, menyecske! — szólítom meg a jó Cseresné asszonyt, ki ugyan már kinőtt a menyecske sorból, hanem kedvem tellett a tréfálkozásra.

— Isten hozta a tekintetes urat, — felelé, — de incselkedő kedvében van. No, de tessék hát beljebb kerülni. Hé, apjuk, jőjjön csak kigyelmed, vendég vagyon a háznál, — kiáltja aztán a szérüs kert felé.

Mihamar előtermett az öreg, szinte szóra sem méltatott, míg be nem hurezolkodtunk a meleg szobába.

Józsi is hamar közöttünk termett egy öblös kancsóval, s belőle ragyogó gyöngyös bort öntögetett kéretlenül a poharakba, a miket meg Cseresné asszonyom szedett hamarosan elő a fali szekrényből.

Csak a mikor az első pohárral leöntöttük, vehettem kérdőre az öreget, hogy hát mi ujságva^{gyon} a faluban.

— Ehol ime az irás! — felel ez helyettem! mondja Cseres gazda büszke örömmel s előszed egy hivatalos levelet az asztalfiából.

— Ni ni! hiszen ezt a főispán küldte! No csak mi van benne? ... Bükkfalu község — olvasom — a Szakadékos nevű 25 katasztrális hold elkavicsosodott s elárkosodott legelő részletét beültetvén, — a minek következtében nemcsak az alatta fekvő területek védelmek meg a kavicscsal beszóratás, meg az elárasztás ellen, hanem az alatta vezető megyei közlekedési ut is megóvatik a víz által való megrongálástól, ezért érdemesnek találtatott a második nagy jutalomra, a minek fejében a község számára a 800 (nyolczszáz) frank aranyban... kiutalványoztatik. — De már erre koczintsunk egyet! Gyere Józsi, igyál te is! Tánczra kerekedünk mi még ma! — Adjon Isten sok ilyen örömet Cseres gazduramnak!

— Része legyen benne a tekintetes urnak!

— Hanem hát én is hoztam ám valami ujságot — mondom aztán, a hogy az üres poharat megint az asztalra tettük. — Ugy-e, Cseres gazd'uram, kigyelmednek vagy nyolcz esztendő előtt valaki felgyújtotta a pajtáját. Aztán kigyelmed nem is kereskedett sokat utánna!

— Mit is kereskedtem volna! Föld alá került mihamar, a ki a gonoszságot velem megeselekedte!

— No nem épen mihamar, mikor csak alig három hónapja csukták oda, még pedig vasban!

— Nem értem a tekintetes urat! Rég eltemettük a tettest!

— De hogy temettük! Élnie kell annak, pedig még sok esztendőt, hogy minden büntetését kiállhassa a nehéz rabságban. — Emlékszik még kigyelmed a Göre Pistára?

— Arra a sehonnai betyárra! Hogyne emlékez-ném! Mit tud róla a tekintetes ur?

— Hát biz azt elesípték a csendőrök sok gonosz cselekedete után. Magára vallotta azt a tüzesetet is. Azt mondta, bosszúból tette, mert hogy Cseres gazd'uram unszolására mozdították el a községi csordás-ságból!

Látni kellett volna, miként változott el egy-szerre az öregnek is, meg a Józsinak is az orcája. De a Józsiét magam se soká láthattam. Felugrott egyszerre s mintha puskából lőtték volna, úgy sza-ladt ki az ajtón bucsu szó nélkül. Azt nem is mon-dom, hogy kinek ment megvinni az én ujságolásomat? Hanem az öreg Cseresnek elakadt a szava. Amint nagy vártatva mégis motyogott valamit, fülhegyre szedve is alig lehetett érteni.

— Hát a Göre Pista tette! Nem a Boros szom-széd!... Istenem, és én megesküdtem volna, hogy ez az ártatlan tett bosszút rajtam!... Nem bán-tottam igaz, de ugysis halálos ágyára feküdt mind-járt másodnapon! Nem bántottam; de keserítettem helyette azt a szegényt, a lányát. Meg a fiamat is Józsit!... Istenem!... Hogy én ilyen igazságtalan-ságot cselekedhettem!

Nem tudtam szótlanul nézni tovább az öreg töprenkedését.

— No mi az, gazd'uram? Csak nem busul, hogy végre valahára megkerült a gonoszság gazdája! — kérdém, de az öreg Cseres tán meg se hallotta!

— Igaz az, tekintetes ur, a mit az imént mondott? — kérdé, keményen a szemem közé nézve az öreg.

Nem is felelhettem a kérdésére, kopogtattak az ajtón. A kisbíró lépett be s aztán egy írást adott át az öreg Cseresnek, ki azt hamarjában átal is olvasta....

— Igaz, magam mondom, hogy igaz minden

szó, a mit mondott a tekintetes ur, — szólt az olvasás után. — Itt épen az írás, a mivel tanuság tételre idéznek a törvényszék elé a tüzeset miatt! — Hej! Megcsalt biz engem a látszat! De legyen tanuja a tekintetes ur, hogyha Cseres György hibát követ el valaki ellen, meg is tudja követni a megbántalmazottját! — Ide füleljen kigyelmed, kisbíró! Tüstént elmegy kigyelmed az özvegy Borosné asszonyhoz, s azt mondja néki, ha otthon éri, hogy idekéretem egy szóra a Rózsival együtt!

Mikor a kisbíró kilépett a küszöbön, nem késett, hanem mindjárt értésemre adta az öreg Cseres, hogy mitévő akarna lenni. Elbeszélte ő is a tüzeset egész historiáját. Váltig erősítette, hogy bizony ő benne csak a Boros Józsi ellen volt a gyanu a fenyegetődzése miatt.

Alig érte el a beszéde végét, megzajosodik ám az udvar, aztán a pitvarban hangzott a sok összevissza lépkedés-topogás nesze, míg egyszerre csak megnyílik a szoba ajtaja s belép rajta a község jegyzője, utánna az egész előljáróság, meg még ennyihány jobb módu, tekintélyesebb házhelyes gazdája a községnek.

Ahogy elrendezkedtek szép sorban a fal mellett, előrelép a jegyző s egyet-kettőt köszörülve a torkán, ékes beszédbe kezdett. Elmondta, hogy mennyi érdemes dolgot cselekedett maga is, meg mással is mennyit cselekedtetett Cseres gazda a községben. Szorgalmas munkával, józan étellel, gazdaságos takarékossággal mindig példájára volt a községbeli többi gazdának. A fiatalságot dologra integette, a korosabbakat a józanság útján megtartani szorgoskodott, az öregeknek pedig jó barátkozással segítette és segíti mindvégig viselni az élet terhességét. Mindezekből már is sok tisztessége támadt a községnek és mivel a Szakadékos befásításáért most megint igen nagy

megbecsültetésben részesült a község, a mit csak a Cseres gazda eszességének lehet köszönni: hát eljöttek a község nevében megsüvegelni azt, a kit ez mindenki hite szerint megillet.

— Ebből az okból tehát, — mondja végezetül az ékes szólásu jegyző, — összeült az imént közakarrattal a község értelmes előljárósága, de megjelentek a gyülekezetben magaszántukból a kik csak sorát ejthették, s bárha kigyelmed, öreg bíró uram, nem is volt köztünk, egyszeriben egyhangu megállapodásra jöttünk. Nincs ebben csuda, ha megmondom, hogy kigyelmedről volt szó. Kigyelmed sok tisztességhez jutatta már a községet, nem akar a község sem a visszatisztelésben adós maradni. Mivel pedig a legnagyobb tisztesség minálunk az lehet, ha valakit a község megtesz öreg birájának, megtettük ezért kigyelmedet Bükkfalu község örökös tiszteletbeli öreg birójának, egy szóval-lélekkel kívánván hozzá, viselje kigyelmed e tisztességet jó kedvben, egészségben, békességben holtá napjáig, de mentül számosabb esztendőkön által! Éljen Cseres György gazda, a község örökös tiszteletbeli öregbirója!

Csak ugy rengett a ház fala a hangos éljenzéstől. Az öreg Cseres — no meg a jó Cseresné asszony özvegy Borosnéval együtt, a kik a beszéd közben huzódtak be a szoba sarkába az emberek háta mögött, — alig győzték törölgetni a könyeket, a mik a nagy örömtől fakadtak a szemükben. Cseres gazda a nagy meghatottságban motyogott ugyan valami köszönöm-félét, de azt bizony a nagy zajosságban aligha értette valaki. Hanem a hogy kinek-kinek kezét sorban egymásután megszorongatta erős markai közt, az a kézszorítás többet mondott még olyan szép szónál is.

— Józsi te! — kiáltja egyszerre a másik ajtó felé, a hol megpillantotta a gyereket, persze hogy a

Rózsi oldalánál, — mit álltok a küszöbön, ha beljebb is jöhettek. No csak ide vele! Hadd szabadditsam fel a lelkemet végkép a terhétől. Örömet hozott rám ez a nap, vegyétek ki ti is belőle a magatok részét.

Látszott a gyerekek orcáján, boldogságtól mosolygó szemükből, hogy immár kibeszélték magukat a Göre Pista dolgáról. Hanem a jegyző uram, Gyárfás gazda meg a többiek előtt, a kik még a szobában voltak, érthetetlen volt, mi lenne az öreg beszédének értelme. De ámbátor nagyobb volt az ő kíváncsiságuk, Cseres gazda Rózsihoz, meg özvegy Borosné asszonyhoz fordult a szavával.

— Látom az orcádról, látom a szemedből is, Rózsi lányom, hogy anyáddal együtt tudod most már, ki volt a bűnös pajtámnak felgyujtásában. Göre Pista helyett mainapig apádra volt a gyanum. Isten nyugasztalja a megboldogultat, ki bár tiszta ártatlanságban lehelte ki lelkét, magam mint gyujtogatót kísértem sirjáig. De kire eshetett volna gyanum, ha nem ő rá, mikor ép az este fenyegetett meg, hogy fejem fölé röpíti a vörös kakast. Boros állapotban ejtette ki e szót, igaz, de mikor egy-két óra múlva épen az én pajiám miatt verték félre a harangot, tarthattam-e haragját bor-gőzből támadottnak, ami másnapra elpárolog, vagy fenyegető szavát vehettem volna-e hallatlanná?

— Hitem szerint beszél urambátyám, — szól közbe Rózsi — mondtuk is Józsival, hogy merő szemfényvesztésképen történt ez az eset. Csak a jó Isten adhatott világosságot apám ártatlanságának kivilágolására!

— A világosság soká késett, míg ma Isten jóvoltából szemembe világlott, — folytatá az öreg. — Mai napig hordtam lelkemben az ártatlan ellen a gyanut, mai napig ellenséges indulat volt a lelkem-

ben irántatok, százszor ártatlanabbak iránt. Bocsás-
satok meg érte! — Pizskos előttem a tolvaj neve meg
a csalóé, ki loppal vagy hamissággal magáévá teszi
a másét, de ezerszer pizskosabb a gyujtogatóé, ki
veszendővé teszi a más veritékes munkálkodásának
gyümölcsét! Nagy vétek gyanuja pedig messzire
elfordítja az ember szívét a bűnöstől! Hanem az
igazságot sem lehet végképrejtegetni, de bárcsak előbb
hozódott volna ez a mi részünkre is napfényre. Le-
gyen mátol fogva békesség, barátság közöttünk.

— Nagy igazságokat beszél öreg biró uram,
— szoltam, amint Cseres elhallgatott — de ez mind
nem elég ám ennek a két gyereknek. Szóljon ki-
gyelmed már ezeknek is valamit, ne csak a vénebbek
számára!

— Értem, mire gondol a tekintetes ur, —
feleli Cseres, — merthogy én is tudom, mire vásik
egyiknek is másiknak is réges-régóta a foga. Rég-
óta kerülgetik egymást; összehuznak itt is, ott is,
mint a házi galamb; még bizony kárt tennének
magukban, ha szét akarnám terelni őket. — No hát
Isten neki! — Ha se az anyjukomnak, se Borosné
asszonynak nincs ellenvetése, akár ma megtartsuk
a kézfogójukat!

— Helyesen van, biró uram, — véli a nótárius
nagyot sodorva a hegyes bajuszán, — ugy is ünne-
lésre teremődött ez a nap mindnyájunk számára!

— Azonképen lészen. Megisszuk egyben áldomá-
sát a nyert jutalomnak is, — teszi hozzá Gyárfás
gazda.

— Meg a tiszteletbéli öreg biróságnak! — tol-
dom meg a szót. — Szinte sok is egyben az alkal-
matosságból! Oda se neki! Lesz ember a gáthoz!

— Szives barátsággal látom mindnyájukat!
— végzi az öreg.

— Csak aztán muzsikaszót is kerits ám ide

estélig — biztatom Józsit. — Hadd pörgetem meg egyszer én is a mátkádat.

— Gondom lesz rája, tekintetes uram, — feleli Józsi — már csak háladatosságból is. Ha a tekintetes urral össze nem találkozom a Szakadékos alatt, talán soha sem tudódik ki Rózsi apjának ártatlansága meg a Göre Pista bűnössége!

— Jól beszélsz Józsi öcsém, — feleltem neki, — de csak felében adja a szavad az igazságot. Mert sohse találkoztunk volna talán mi össze, ha be nem ültettétek volna nagy okosan a Szakadékosnak vizmosta árkait! Ime hát, minden jót, ami rátok szállt, végkép csak a Szakadékosnak, akarom mondani a Cseres-dombjának köszönhettek. — No meg a magatok szorgalmának, jó akaratának!

VÉGE.

OEE Könyvtár
ÁII.EII. 2018

